

Grobarjeva povest.

tari Rokaj je opravljal pri nas grobokopovo službo. Nekdanji vojak Radeckijev je pospravljajl žrtve krute smrti. Ko je nastopil novo službo, je bil prav za prav že navajen tega posla. Navadil se je bil zreti smrti v obraz v krvavih bojih. Videl je sto in sto tovarišev, ki so se v obupnem boju borili s smrtjo — videl jih je, kako so padali onemogli na tla. No — sedaj so ga poklicali vselej šele tedaj, ko je človek že zbojeval smrtni boj, ko je spal sladko spanje. In on je prišel, pomeril, kako dolgo mora izkopati jamo, in odšel . . .

In osiveli so lasje našemu grobarju pri njegovem mnogoletnem poslu — osiveli so mu in zapuščati so začeli njegovo staro glavo in padali so na tla, kakor bi hoteli naznaniti, da se povrne prav kmalu k materi zemlji tudi oni, čegar glavo so krasili.

In roke so mu oslabele — tresle so se in le počasi je kopal grob vedno globokeje — vedno globokeje, da bo spavajočemu v njem gorkeje . . .

Velika mogočna postava se je zmanjšala — zlezla je skupaj, silila je v zemljo — k počitku.

Vesel ni bil po navadi naš grobar. Bil je resen — kakor je bilo resno njegovo opravilo. In jokal tudi ni mnogokrat. Slišal je joke in vzdihne sorodnikov za umrlimi — a on se ni jokal — vsaj navadno ne.

In kopal je nekega dne jamo — jamo za Melnikovo Anico.

Gorko je bilo — bilo je v košnji — zato si je vedno oddihoval pri delu.

„Bog daj, Rokaj, Bog daj! Koga boš zopet spravil pod zemljo?“

„A, ste vi, oče Klančar! Melnikovo Anico bomo pokopali. Kako, da ste vi prišli semkaj?“

„E, veš, Rokaj, stare kosti — stare kosti — delati ne morem več, pa hodim tako po solncu. In ker vem, da me bodo kmalu prinesli semkaj, zakaj si ne bi naprej ogledal pota?“

„Stari smo, stari — kmalu nam odbije zadnja ura. Ali vendar — kaj pravim — nam, ki smo stari, ne bo tako težko umreti — ali tako-le umreti, kakor je ta-le v najlepši dóbi življenja — to je hudo.“

„Hudo, hudo. Kaj ji je pa bilo?“

„E, nesreča, nesreča! Saj pravim, že dolgo sem se bal tega mesta — kakor bi slutil, — da bode nesreča. Toda težko stojim, tudi Vi ste že stari — sediva.“

In skopal se je iz jame in sedel poleg groba, da so visele noge v jamo. Poleg njega so se vlegli oče Klančar. Grobar je nadaljeval:

„Kakor sem že rekel, tega mesta sem se bal. Veste, vedno po vrsti kopljem. Tam v onem kotu začnem, in potem gre vrsta za vrsto, da prikopljem do tega kota. In potem začnem v onem kotu. Petintrideset let opravljam to službo — in kmalu bo prekopana božja njiva v drugič — še deset grobov je starih. In vidite, tega mesta sem se najbolj bal.

Zakaj? bodete vprašali. Le poslušajte. Priden mladenič je bil Petronov Janko. Rad se je učil. Bil je že v sedmi šoli. Samo mater je imel še živo. In ta ga je ljubila bolj kakor samo sebe, bolj kakor zenico svojega očesa. A bila je revna — revna. In težko je vzdrževala sina — povsod so ji morali pomagati: v mestu in sosedje. In njen sin Janko je dobil bolezen. Zdravniki so mu svetovali, naj pusti šolo, naj gre domov na sveži zrak, češ, odleglo mu bo

Prišel je domov In stara mati, ki se je vedno veselila sinovega prihoda, je sedaj jokala — jokala. Mogoče je čutilo ljubeče srce naprej, kaj se bo zgodilo.

A dolg čas je bilo Jankotu doma. Dokler je mogel še hoditi okrog — taval je po gorah in dolinah, po bregeh in pečinah. Počasi je hodil — opiral se na palico — ali vendar je dosti prehodil.

In če je zaslišal v bližnjem grmu ptico pevko, je obstal in poslušal, dolgo poslušal in tako pozabil na svoje gorje — na svojo bolezen.

Če je videl pred seboj lepo jesensko cvetko — obstal je zopet in gledal — dolgo gledal v lepo barvane venčne liste, v lepo zeleno čašo. In prikazala se mu je mnogokrat solza na bledem licu in tekla nizdol — nizdol na mater zemljo. Spomnil se je namreč svoje usode in jo primerjal cvetlici . . . Kmalu potem potegne mrzel veter — in cvetka uvene — usahne . . . Kmalu, kmalu dihne smrt vanj in Janko bo preminul — usahnil . . . In ptice so odhajale v daljne kraje in mrzla jesenska slana je morila cvetlice.

Janko je bil vedno slabši.

Ni mogel hoditi več po gorah. Po dolini se je sprehajal in opazoval delavce, ki so pospravljali zadnje poljske pridelke. Kako so bili veseli, zadovoljni . . . a on bolan, otožen. In zopet mu je pritekla solza po licu nizdol, solza žalosti . . .

In nekega dne ga niso videli delavci več na polju . . . Ostati je moral v koči — ležal je na postelji. In materino srce — ljubeče srce se je topilo žalosti.

Prihajali so znanci, prijatelji in čuli zvečer ob bolniku. Ali ko so odhajali, so zmajevali z glavami.

Prvi sneg je bil zapal — in Jankotu je zvonilo zadnjo uro . . .

In ko sem mu kopal jamo — bilo mi je prav milo pri srcu. Ubogi mladenič! Kako se je trudil, da bi pomagal enkrat svoji materi — a smrt mu je prekrizala račun — —

Pokopali smo ga. Lep sprevod je imel. Dasi je bil velik sneg, hiteli so vendar od vseh strani ljudje skupaj.

In mati! Tako jokati še nisem slišal žive duše, kakor je jokala nesrečna, zapuščena mati.

In pokopali smo ga v tisti grob — Rokaj je pokazal zadnjo gomilo.

„Bila je zima, huda zima. A mati je hodila dan na dan molit in jokat na gomilo, na trdosrčno gomilo, ki je krila ljubezen njenega srca . . . In branil sem ji jaz, branili so ji drugi, naj ne hodi v takem mrazu na pokopališče.

Ali materina ljubezen — kdo ji stavi meje? Kdo ji stavi ovire? Pojdi in prejezi mogočno, globoko, deročo, široko reko. Pojdi in ustavi plaz, ki se je sprožil na vrhu gore, in ki hiti vedno niže in niže... To je ljubezen materina. Starost, mraz in žalost, kdo bi se mogel ustavljati tem trem?

Teden dni pozneje sem dobil mater mrtvo na grobu njenega sina. Revica se je zvečer zakasnila, zaspala na grobu — in se prebudila v večnosti.

Pokopal sem jo v to-le jamo, ki jo kopljem sedaj. Le nekoliko bliže sem bil izkopal, da je bila mati bolj blizu pri svojem ljubljenelem otroku.

In tedaj, oče Klančar, ko sem kopal grob nesrečni materi, sem jokal prvič in zadnjič kot grobar..., ali jokal sem, ko sem videl, kako velika je ljubezen matere do svojega sina...

Ta žalostna dogodka me je navdajala z nekim strahom. In otožnost se me je lotila, ko sem uzrl oba groba, ki sta edina na celem pokopališču bliže drug drugemu, kakor druga dva.

Včeraj tedaj smo zakopali starega Melnika. Star je bil že — pa prehladil se je bil v košnji. Preveč je kosil. Zakopali smo ga v Jankotov grob. Včeraj je izdihnila njegova edinica, Anica.

Seno so vozili domov. Hlapec je šel pri volih — in Anica je šla pri vozu. Ob potu je bil jarek in gorka voda je stala v njem.

In nesreča pride vedno nepričakovano. Na ravnem je bilo — nič ni visel voz. Le majhen kamenček je bil na poti. Voz je poskočil, kolo se je strlo in voz se je zvrnil v jarek in zasul Anico v močvirju v blatu. Hlapec sam ni mogel storiti ničesar — ni mogel premakniti voza, ni ga mogel vzdigniti. Hitel je v vas po ljudi. Prišli so in potegnili Anico mrtvo — izpod voza. Zaman so jo skušali oživiti. Jaz ji kopljem grob. Počivala bo tamkaj, kjer Jankotova mati. Počivala bo blizu svojega očeta in zopet bodeta dve gomili bliže druga drugi kakor navadno.“

Tako je pravil grobar Rokaj. Stopil je v jamo in kopal naprej grob Melnikovi Anici.

Selko.

Prava zima...

Ne toži mi, — o, ne toži,
Po cvetju strtem ne žaluj...
Ko slavec v logu več ne kroži —
Ti v sladkih spevih se raduj!

Ko več narava nima cvetov...
Ko čuti ni glasu nikjer,
Srcé — ti polno si obetov,
Srcé, ti pevaj v enomer.

A kadar se naséli zima,
Ko v tebe pade mraz strašan,
Da pesmi duša záte nima —
Tedaj pa toži dan na dan!

Milka Posavska.

